

Олександр МАЛІЄНКО,
кандидат у майстри спорту з шахів

26

Цьогоріч 20 липня вперше відзначається День шахів України. Відповідну Постанову «Про проголошення Дня шахів в Україні» Верховна Рада ухвалила 1 листопада минулого року.

Започаткування такого свята – це своєрідне суспільне визнання видатних досягнень вітчизняних шахістів, а також резонансний захід, який має привернути увагу органів державної влади і громадськості до шахів як високоінтелектуального і наймасовішого виду спорту.

З цим святом також пов'язуємо надії на відродження колишньої престижності й популярності мудрої гри в народі, особливо серед молоді.

Шахи мають давні й глибокі традиції в нашій країні. Ще до революції кілька українських міст стали відомими шаховими центрами, де пересікалися турнірні шляхи знаних гравців і зростали майбутні гросмейстри зі світовими іменами. А за часів колишнього Союзу провідні українські шахісти не тільки здобували призи престижних змагань, зокрема й міжнародних турнірів, а й входили до основного складу найсильнішої збірної за всю шахову історію. Останні її виступи прикрасила гра львівського гросмейстера Василя Іванчука. У 1988 році він блискуче зіграв у компанії з Карповим і Каспаровим, а два роки по тому, коли «два К» з'ясовували стосунки між собою в боротьбі за світову корону, львів'янин очолив збірну і став наймолодшим лідером радянської команди за весь час її існування та показав у ній найкращий результат.

Після розвалу Союзу замість однієї могутньої команди на міжнародну арену вийшли збірні новостворених держав. Іванчук тоді розповідав мені, що спочатку західні шахісти дуже зраділи, адже не стало непереможного суперника, який майже щоразу позбавляв змагання інтриги, бо боротьба зазви-

Попереду всієї планети

Маємо найбільше талантів і... найбільший вплив «шахових мізків»

чай велася за всі місця, окрім першого. До речі, радянська команда двічі кидала виклик збірній «решти світу» й двічі виграла в неї. Однак потім їм довелося жалкувати, бо команди колишніх республік стали бар'єром для інших на шляху не лише до золотих, а й срібних і бронзових нагород.

Такою командою, яка не тільки часто посідала призові місця, а й почала реально конкурувати з російськими шахістами, була збірна України, що 2001 року вийшла переможницею командного чемпіонату світу і двічі, у 2004 і 2010 роках, здобула золото Всесвітньої шахової олімпіади. Україна перша в світі отримала й такий здобуток – своєрідний олімпійський золотий дубль, коли й наша жіноча збірна виграла шахову олімпіаду (2008 рік).

Вражаючих успіхів досягли українські шахісти і в індивідуальних змаганнях. 18-річний гросмейстер із Краматорська Донецької області Руслан Пономарьов у наймолодшому за всю історію шахів віці виборов звання чемпіона світу ФІДЕ. Василь Іванчук, Наталія Жукова та Катерина Лагно здобули золоті медалі чемпіонатів Європи. Причому Жукова стала переможницею першого континентального чемпіонату, а Лагно перемогла в ньому в наймолодшому віці, коли їй було лише 15. До речі, за рекордними результатами, досягнутими юними шахістами, Україна не має собі рівних у світі. До згаданих досягнень Пономарьова й Лагно можна додати, наприклад, що наймолодшими в історії шахів гросмейстерами стали свого часу 12-річ-

ний Сергій Карякін із Сімферополя й (у 13 років) та ж Катя Лагно.

На жаль, унікальні шахові таланти України не мають такої підтримки та умов для підготовки, як їхні здібні ровесники в інших країнах. Хоча на межі століть здавалося, що цю прикриту ситуацію буде виправлено. Тоді протягом кількох років ефективно діяли шахові організації Донецчини, передовсім Краматорська шахова школа, що увінчалася справжнім феєрверком перемог і рекордів, у тому числі й здобуттям для України першої світової корони. У Росії швидко зреагували на «український шаховий прорив». «У нас немає такої уваги до шахів, яку надають їм у Донецькій області», – визнав Гаррі Каспаров. А головний тренер збірної Росії Сергій Долматов констатував: «Молоді шахісти загалом ростуть по-різному. У цьому плані найуспішніша, звичайно, Україна. У них організували клуб «Данко», звідки вийшли майже всі нинішні перспективні хлопці. Там просто раніше за нас почали професійно працювати з дітьми».

І от у Росії запрацювала низка авторських гросмейстерських шкіл, фондів і громадських організацій, що спеціалізуються як на пошуку перспективних дітей у всіх регіонах величезної країни, так і на всебічній підготовці найобдарованіших юних шахістів, формуванню резерву збірної. А в нас попри успіхи, визнані в усьому світі, відтоді більше не було ні масштабних проектів підтримки вітчизняних шахів, ні відчутної меценатської участі в

Президент ФІДЕ Кирсан Ілюмжинов вручає нагороду Руслану Пономарьову

Люблять шахи і народні депутати України, які щороку грають у традиційному турнірі «Парламентська партія»

Лідер українських шахістів Василь Іванчук (зліва) веде команду до перемоги

Українська національна збірна – переможець Всесвітньої шахової олімпіади 2008 року в Ханті-Мансійську. У центрі – президент Федерації шахів України Віктор Капустін

справі розвитку дитячих і юнацьких шахів. Навіть для чемпіонів України у своїх вікових категоріях не завжди знаходилися кошти на поїздки в інші країни на чемпіонати світу. Батьки талановитих дітей здебільшого самотужки забезпечують їхню підготовку. Один із найобдарованіших і найсильніших у світі юних шахістів киянин Кирило Шевченко, не маючи можливостей для тренування у столиці, поїхав із бабусею до Краматорська. Невже в рідному місті зі статусом столиці великої держави нікому оцінити здібності вундеркінда, який у 8 років став призером чемпіонатів світу та Європи, а в змаганнях зі старшими і дорослими досягав виняткових результатів. Наприклад, у 8-річному віці в одному з міжнародних шахових фестивалів показав найкращий результат серед гравців до 18 років, а у 9 років став наймолодшим в Україні кандидатом у майстри спорту, виконавши цю норму, як писали ЗМІ, на рік раніше за самого Каспарова.

Хоч як це прикро, нам належить і така тривожна «першість»: за «впливом шахових мізків» Україна не тільки не має рівних у світі, а й переважає, певно, решту країн, узятих разом. За даними спортивної преси, упродовж останніх двох десятиліть вихованці української шахової школи виступили за національні збірні 25 країн – від сусідньої Угорщини до далекої Австралії. Особливо прикро, що ми почали втрачати юних зірок першої величини. Скажімо, одна з найсильніших молодих шахісток світу Анна Музичук зі Львівської області виступає на першій дошці команди Словенії, а Сергій Карякін, котрого три роки тому переманили до Москви, вже очолював російську збірну...

Чи варто напередодні шахового свята поряд зі здобутками згадувати й усі ці негаразди вітчизняних шахів? Кажати про все без ретуші, вважаю, потрібно, щоб не втратити шансу бодай якось змінити ситуацію на краще. Адже День шахів, можливо, і є таким шансом.

Фото Олени БОЙЦУН та Миколи БІЛОКОПИТОВА.

Шахова надія України Кирило Шевченко

